

حسابداری سرمایه‌گذاریها در اوراق قرضه و سهام بر مبنای ارزش بازار

مقدمه

رضا نظری

ارزش اسمی را مستهلک می‌کردند.

در اواخر سال ۱۹۹۳، صدور بیانیه شماره ۱۱۵ هیئت استانداردهای حسابداری مالی تحت عنوان حسابداری سرمایه‌گذاریها در اوراق قرضه و سهام، تا حدودی محافظه‌کاری در حسابداری سرمایه‌گذاریها را از بین برد. استاندارد جدید جایگزین استاندارد مربوط به حسابداری اوراق بهادار قابل داد و ستد (FASB-12) شد و اساساً موجب دو تغییر عمده و اساسی در نحوه گزارشگری مالی گردید. اولین تغییر آن است که برخلاف بیانیه شماره ۱۲ که مفاد آن تنها در مورد اوراق بهادار قابل داد و ستد قابل اعمال بود، بیانیه جدید (FASB-115) هم نسبت به سهام

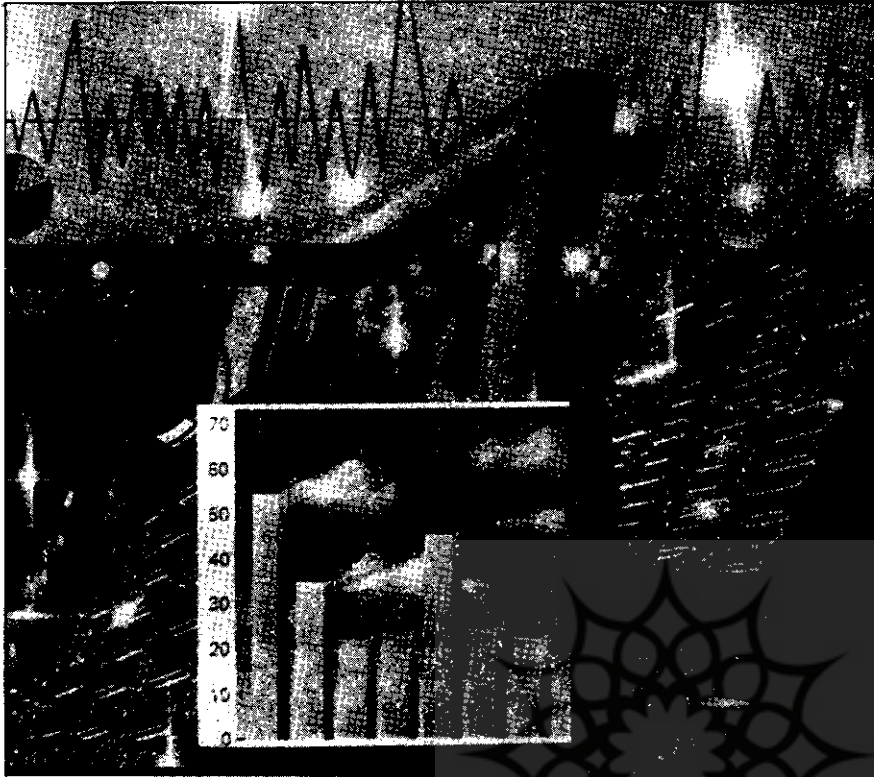
اصول و قواعد حسابداری در خدمت هدف حسابداری، یعنی تامین اطلاعات حسابداری برای تصمیمگیریهای اقتصادی استفاده‌کنندگان، قرار دارد. از همین رو اصول و قواعد مزبور در برابر تحولات و تغییرات اقتصادی شیوه‌ای پویا، خلاق و اثربخش از خود نشان می‌دهد.

مقاله‌ای که در پی می‌آید، تغییرات پراهمیتی را که در مورد حسابداری سرمایه‌گذاریها به موجب بیانیه شماره ۱۱۵ هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB) رخ داده است، تشریح می‌نماید.

حسابدار

حتی وقتی که زیان تحقق نیافته چشمگیری در مورد مجموعه سرمایه‌گذاریها وجود می‌داشت، اطلاعاتی گزارش نمی‌شد زیرا روش حسابداری، بهای تمام شده بود و هرگونه اضافه پرداخت یا تخفیف نسبت به

بسیاری از شرکتها حسابداری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت در اوراق قرضه را، صرف‌نظر از اینکه اوراق قرضه تا سررسید نگهداری می‌شود یا نه، طبق اصل بهای تمام شده انجام می‌داده‌اند. بنابراین،

قابل داد و ستد و هم نسبت به اوراق قرضه قابل داد و ستد کاربرد دارد. دومین تغییر اساسی و بنیادی آن است که به جای به کارگیری قاعده اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار (طبق مفاد بیانیه شماره ۱۲)، برای گزارشگری اوراق بهادار قابل داد و ستد در صورتهای مالی (ترازنامه) باید از ارزش بازار استفاده کرد. تغییرات مزبور ایجاب می‌کند بسیاری از واحدهای انتفاعی، حسابداری سرمایه‌گذاریهای خود را به نحو قابل ملاحظه‌ای تغییر دهند.

مفاد بیانیه شماره ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی در مورد سرمایه‌گذاریهای کاربرد دارد که ارزش بازار آنها به سهولت قابل تعیین باشد و واجد شرایط برای استفاده از روش ارزش ویژه یا تهیه صورتهای مالی تلفیقی نمی‌باشند.

۱ - موضوعات اساسی در حسابداری سرمایه‌گذاریها

در حسابداری سرمایه‌گذاریها در سهام و اوراق قرضه اساساً سه موضوع مهم زیر مطرح است:

۱) طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۲) ارزشیابی و اندازه‌گیری درآمد

سرمایه‌گذاریها

۳) افشا

طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها با توجه به قصد مدیریت از نظر مدت نگهداری سرمایه‌گذاری، صورت می‌گیرد. طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها اهمیت بسیاری دارد زیرا برای طبقه‌بندیهای مختلف، روشهای حسابداری متفاوتی - از نظر ارزشیابی - به کار گرفته می‌شود.

روشهای ارزشیابی متفاوتی که برای تعیین ارزش انتقالی سرمایه‌گذاریها به کار می‌رود بر اندازه‌گیری درآمد سرمایه‌گذاری نیز اثر دارند. روش ارزش متعارف که منجر

مالی و عملیاتی شرکت سرمایه‌پذیر نفوذ یا کنترل دارد؟

بیانیه ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق قرضه را به سه گروه به شرح زیر تفکیک می‌کند:

۱ - اوراق بهادار قابل داد و ستد
Trading Securities (TS)

۲ - اوراق بهادار آماده برای فروش
Securities Available - for - Sale (SAS)

۳ - اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید
Held - To - Maturity (HTM)

اوراق بهادار قابل داد و ستد، سهام و اوراق قرضه‌ای هستند که اساساً به منظور فروش در آینده نزدیک خریداری می‌شوند. چنانچه اوراق قرضه به قصد نگهداری تا سررسید تحصیل شده باشند باید به عنوان اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید

به افزایش یا کاهش ارزش سرمایه‌گذاریها به میزان سود یا زیان ناشی از نگهداشت سرمایه‌گذاریها می‌شود بر اندازه‌گیری درآمد سرمایه‌گذاری نیز اثر می‌گذارد.

چون طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها به شکلهای مختلف صورت می‌گیرد، الزامات افشای هر مورد متفاوت است. حسابداری سرمایه‌گذاریها در اوراق بهادار تحت تأثیر عوامل متعددی است که برخی از این عوامل به شرح زیر است:

۱ - سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه

صورت گرفته است یا سهام سایر شرکتها؟

۲ - آیا ارزش متعارف اوراق بهادار به سهولت قابل تعیین است؟

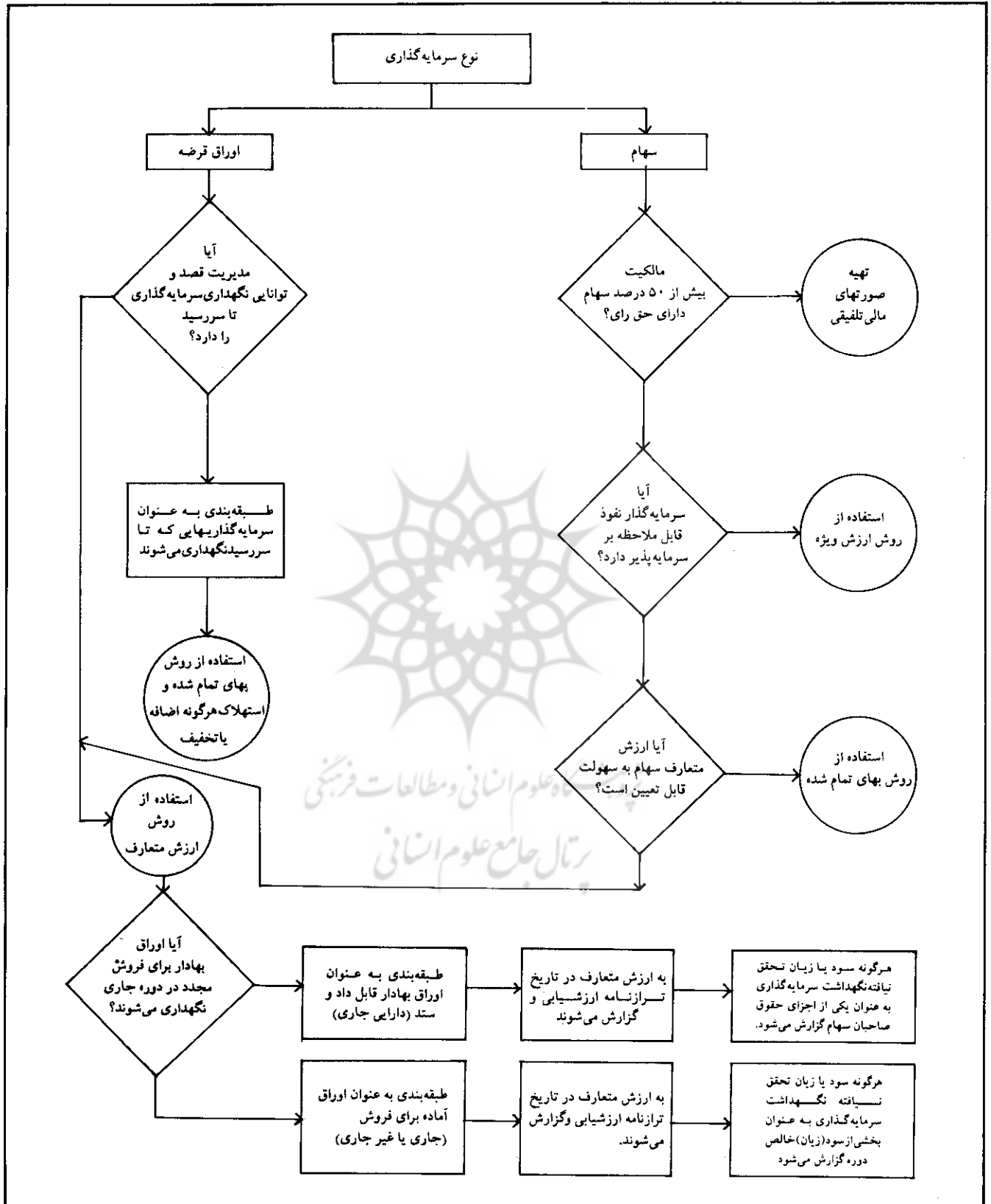
۳ - آیا مدیریت قصد دارد سرمایه‌گذاری

را تا سررسید نگهداری کند یا سرمایه‌گذاری موقتی است؟

۴ - در مورد سرمایه‌گذاری در سهام با

حق رای، آیا سرمایه‌گذار بر خط مشی‌های

نمودار فرایند تصمیم‌گیری در ارتباط با طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها و تعیین روش حسابداری مربوط با توجه به بیانیه شماره ۱۱۵ هیئت استانداردهای حسابداری مالی

جدول شماره (۱)

حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار قابل داد و ستد (TS)

شرکت الفبا از تاریخ ۱/۱/۱۳۰۱ مفاد بیانیه ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی را برای حسابداری سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق قرضه سایر شرکتها مورد استفاده قرار داد. اطلاعات مربوط به سرمایه‌گذاریها و قیمت بازار آنها در تاریخ به کارگیری استاندارد جدید به شرح زیر است.

شرکت الفبا تمامی سرمایه‌گذاریها را در تاریخ ۱/۱/۱۳۰۱ به عنوان اوراق بهادار قابل داد و ستد طبقه‌بندی کرده است.

سرمایه‌گذاری	ارزش ثبت شده ریال	قیمت بازار ریال
سهام شرکت «الف»	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰
سهام شرکت «ب»	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۴,۵۰۰,۰۰۰
اوراق قرضه شرکت «ج»	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۱,۵۰۰,۰۰۰
	۷۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۳,۰۰۰,۰۰۰

با توجه به بهای ثبت شده سرمایه‌گذاریها و قیمت بازار ملاحظه می‌شود که ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال سود تحقق نیافته وجود دارد که به استناد بیانیه شماره ۱۲ استانداردهای حسابداری مالی ثبت و شناسایی نگردیده است. در تاریخ تغییر به روش جدید (ارزش بازار) سود تحقق نیافته ناشی از نگهداشت سرمایه‌گذاری شناسایی و به عنوان اثر انباشته تغییر روش در سود و زیان سال جاری گزارش خواهد شد. ثبت شناسایی سود تحقق نیافته در تاریخ ۱/۱/۱۳۰۱ به شرح زیر خواهد بود:

حساب ارزشیابی سرمایه‌گذاریها	۳,۵۰۰,۰۰۰
سهام شرکت الف	۲,۰۰۰,۰۰۰
سهام شرکت ج	۱,۵۰۰,۰۰۰

حساب ارزشیابی سرمایه‌گذاریها - سهام ب ۵۰۰,۰۰۰
اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه‌گذاریها ۳,۰۰۰,۰۰۰
(اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه‌گذاریها در صورت سود و زیان سال ۱۳۰۱ گزارش خواهد شد)

چنانچه ترازنامه شرکت الفبا در تاریخ ۱/۱/۱۳۰۱ تهیه گردد، سرمایه‌گذاریها در اوراق بهادار قابل داد و ستد به شرح زیر گزارش خواهد شد.

داراییهای جاری:

ریال	ریال
سرمایه‌گذاریها در اوراق بهادار قابل داد و ستد	۷۰,۰۰۰,۰۰۰
اضافه می‌شود: ارزشیابی سرمایه‌گذاریها	۳,۰۰۰,۰۰۰
سرمایه‌گذاریها به ارزش بازار	۷۳,۰۰۰,۰۰۰

طبقه‌بندی گردند. اوراق بهادار آماده برای فروش سرمایه‌گذاری در اوراق بهاداری است که به عنوان اوراق بهادار قابل داد و ستد و اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید طبقه‌بندی نمی‌شوند.

۲ - حسابداری و گزارشگری اوراق بهادار قابل داد و ستد (TS)

سهام و اوراق قرضه‌ای که به عنوان اوراق بهادار قابل داد و ستد طبقه‌بندی می‌شوند در ترازنامه به ارزش بازار (به جای اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار) گزارش می‌گردند. بعلاوه، تغییرات در قیمت بازار به عنوان سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت سرمایه‌گذاری، در صورت سود و زیان به سود (زیان) حاصل از فعالیت‌های مستمر اضافه (کسر) می‌شود.

علاوه بر سود و زیان تحقق نیافته ناشی از نگهداشت سرمایه‌گذاری، سایر اجزای درآمد مرتبط با اوراق بهادار قابل داد و ستد باید شناسایی شود. انواع درآمدهای مرتبط با سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار قابل داد و ستد شامل اقلام زیر است:

● سود سهام و سود تضمین شده (بهره) اوراق قرضه.

● سود و زیان تحقق یافته مربوط به فروش سرمایه‌گذاری.

در استاندارد جدید، نحوه عمل حسابداری در مورد سود سهام، سود تضمین شده (بهره) اوراق قرضه و سود تحقق یافته ناشی از فروش سرمایه‌گذاری نسبت به آنچه در بیانیه ۱۲ استانداردهای حسابداری مالی مطرح شده بود، تغییر نکرده است.

حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار قابل داد و ستد، طبق مفاد بیانیه ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی، به شرح مثال جدول شماره (۱) تشریح شده است.

شرکت الفبا طی سال ۱۳۸۱، سود سهام و سود تضمین شده (بهره) اوراق قرضه مورد سرمایه‌گذاری را به شرح زیر دریافت کرد:

ریال	
۲,۰۰۰,۰۰۰	سود سهام دریافتی از شرکت الف
<u>۲,۵۰۰,۰۰۰</u>	سود تضمین شده اوراق قرضه
<u>۴,۵۰۰,۰۰۰</u>	جمع

ثبت درآمد سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۸۱ به شرح زیر است:

۴,۵۰۰,۰۰۰	نقد / بانک
۲,۰۰۰,۰۰۰	درآمد سرمایه‌گذاری - سود سهام
۲,۵۰۰,۰۰۰	درآمد سرمایه‌گذاری - سود تضمین شده قرضه

فرض کنید شرکت الفبا بخشی از سرمایه‌گذاریها را طی سال ۱۳۸۱ به شرح زیر به فروش رسانده است:

ریال	
۲۶,۰۰۰,۰۰۰	فروش تمامی سهام شرکت الف
۷,۱۰۰,۰۰۰	فروش نیمی از سهام شرکت ب
<u>۳۰,۷۰۰,۰۰۰</u>	فروش اوراق قرضه شرکت ج
<u>۶۳,۸۰۰,۰۰۰</u>	جمع

ثبت فروش سرمایه‌گذاریها و شناسایی سود (زیان) تحقق یافته به شرح زیر است:

۶۳,۸۰۰,۰۰۰	نقد / بانک
۲۵۰,۰۰۰	حساب ارزشیابی سهام ب
۱,۹۵۰,۰۰۰	زیان فروش سرمایه‌گذاریها
۲۵,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاری در سهام الف
۷,۵۰۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاری در سهام ب
۳۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه ج
۳,۵۰۰,۰۰۰	حساب ارزشیابی اوراق قرضه ج و سهام الف

زیان تحقق یافته فروش سرمایه‌گذاریها را به شرح زیر می‌توان محاسبه کرد:

سود (زیان)	بهای فروش	ارزش ثبت شده	
ریال	ریال	ریال	
۱,۰۰۰,۰۰۰	۲۶,۰۰۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	سهام شرکت الف
(۴۰۰,۰۰۰)	۷,۱۰۰,۰۰۰	۷,۵۰۰,۰۰۰	سهام شرکت ب
<u>۷۰۰,۰۰۰</u>	<u>۳۰,۷۰۰,۰۰۰</u>	<u>۳۰,۰۰۰,۰۰۰</u>	اوراق قرضه ج
<u>۱,۳۰۰,۰۰۰</u>			

با توجه به اینکه تمامی رویدادها طی یکسال واقع شده است عملاً سود خالص نگهداری و فروش سرمایه‌گذاریها (بدون سود سهام و سود تضمین شده اوراق قرضه) ۱,۳۰۰,۰۰۰ ریال است که به دلیل تغییر (کاهش) قیمت بازار سهام شرکت «ب» باید به میزان

۲۵۰۰،۰۰۰ ریال تعدیل گردد (سود خالص نگهداشت و فروش سرمایه گذاریها ۱،۰۵۰،۰۰۰ ریال گزارش می شود).

ریال	
۳،۰۰۰،۰۰۰	اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه گذاریها - سود نگهداشت سرمایه گذاریها
(۱،۹۵۰،۰۰۰)	زیان تحقق یافته فروش سرمایه گذاریها
<u>۱،۰۵۰،۰۰۰</u>	سود خالص نگهداشت و فروش سرمایه گذاریها

نحوه گزارش سود و زیان مربوط به نگهداشت و فروش سرمایه گذاریها در صورت سود و زیان سال ۱۳×۱ به شرح زیر است:

ریال	
۴،۵۰۰،۰۰۰	درآمد سود سهام و سود تضمین شده اوراق قرضه
(۱،۹۵۰،۰۰۰)	سود (زیان) فروش سرمایه گذاریها
xxxxxxx	سود (زیان) قبل از اثر انباشته تغییرات حسابداری
۳،۰۰۰،۰۰۰	اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه گذاریها
	حال چنانچه ارزش بازار سهام شرکت «ب» در پایان سال ۱۳×۱ (سهام باقیمانده) ۶،۵۰۰،۰۰۰ ریال باشد، با توجه به محاسبات زیر، ثبت تعدیلی باید در پایان سال ۱۳×۱ صورت گیرد:

ریال	
۷،۵۰۰،۰۰۰	ارزش ثبت شده سهام شرکت ب
۶،۵۰۰،۰۰۰	ارزش بازار سهام شرکت ب در ۱۳×۱/۱۲/۲۹
<u>۱،۰۰۰،۰۰۰</u>	کاهش ارزش سهام

(۲۵۰۰،۰۰۰ ریال بستانکار)، سند تعدیلی به مبلغ ۷۵۰،۰۰۰ ریال به شرح زیر صادر می گردد:

۷۵۰،۰۰۰	حساب زیان تحقق نیافته سهام شرکت ب
۷۵۰،۰۰۰	حساب ارزشیابی سهام شرکت ب
	مانده حساب زیان تحقق نیافته نگهداشت سهام شرکت ب (۷۵۰،۰۰۰ ریال) به حساب سود و زیان سال ۱۳×۱ بسته می شود.
	بنابراین در پایان هر سال (یا دوره) مالی، ارزش بازار سرمایه گذاری با ارزش ثبت شده آن مقایسه می گردد و هرگونه تفاوت به حساب ارزشیابی سهام (با توجه به مانده انتقالی حساب ارزشیابی) و حساب سود و زیان سال جاری منظور می گردد.
	نحوه گزارش اطلاعات مربوط به سرمایه گذاریها در صورتهای مالی سال ۱۳×۱ شرکت الفبا به شرح زیر است:

**بخشی از ترازنامه
در تاریخ ۱۳×۱/۱۲/۲۹**

	داراییهای جاری:
۷،۵۰۰،۰۰۰	سرمایه گذاری در اوراق بهادار قابل داد و ستد
(۱،۰۰۰،۰۰۰)	حساب ارزشیابی سهام ب
<u>۶،۵۰۰،۰۰۰</u>	

بخشی از صورت سود و زیان
برای سال مالی منتهی به ۱۳۰۱/۱۲/۲۹

سایر درآمد و هزینه‌ها:

۴,۵۰۰,۰۰۰	درآمد سود سهام و سود تضمین شده اوراق قرضه
(۱,۹۵۰,۰۰۰)	زیان تحقق یافته فروش سرمایه‌گذاریها
(۷۵۰,۰۰۰)	زیان تحقق نیافته نگهداشت سهام شرکت ب
xxxxx	سود قبل از اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه‌گذاریها
۳,۰۰۰,۰۰۰	اثر انباشته تغییر روش حسابداری سرمایه‌گذاریها

۳ - حسابداری و گزارشگری اوراق بهادار آماده برای فروش (SAS)

طبق استانداردهای حسابداری (FASB - 115) تمامی اوراق بهاداری که به عنوان اوراق بهادار قابل داد و ستد (TS) و اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید (HTM) طبقه‌بندی نمی‌گردند تحت عنوان «اوراق بهادار آماده برای فروش» طبقه‌بندی می‌شوند. بنابراین، مجموعه سرمایه‌گذاریها در این حالت شامل اوراق قرضه و سهامی است که شرکت سرمایه‌گذار قصد فروش

گزارش می‌شود. بعلاوه مانده سود و زیان تحقق نیافته اوراق بهادار آماده برای فروش به دلیل فروش یا تغییرات بعدی در قیمت بازار سهام و اوراق قرضه مورد سرمایه‌گذاری، تعدیل می‌گردد.

با استفاده از اطلاعات مربوط به سرمایه‌گذاریهای شرکت الفبا - جدول شماره (۱) - و با فرض طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها به عنوان اوراق بهادار آماده برای فروش، گزارش اطلاعات در صورتهای مالی سال ۱۳۰۱ به شرح جدول شماره (۲) خواهد بود.

آنها را در آینده نزدیک ندارد و همچنین تصمیم به نگهداری آنها تا سررسید نگرفته است. حسابداری اوراق بهادار آماده برای فروش، طبق بیانیته شماره ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی، باید به ارزش بازار در ترازنامه گزارش شوند.

سود و زیان تحقق نیافته نگهداشت سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار آماده برای فروش برخلاف سود و زیان تحقق نیافته اوراق بهادار قابل داد و ستد، در سود و زیان سال جاری منظور نمی‌شود بلکه به طور مستقل در قسمت حقوق صاحبان سهام

جدول شماره (۲)

گزارشگری سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار آماده برای فروش (SAS)

بخشی از ترازنامه
در تاریخ ۱۳۰۱/۱/۱

داراییهای جاری:

۷۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار آماده برای فروش
۳,۰۰۰,۰۰۰	اضافه می‌شود: ارزشیابی سرمایه‌گذاریها
۷۳,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه‌گذاریها به ارزش بازار

حقوق صاحبان سهام:

xxxx	سرمایه
xxxx	صرف سهام
xxxx	اندوخته‌ها
۳,۰۰۰,۰۰۰	سود تحقق نیافته نگهداشت سرمایه‌گذاریها

xxxxx

بخشی از ترازنامه
در تاریخ ۱۳۰۱/۱۲/۲۹

داراییهای جاری:

۷,۵۰۰,۰۰۰	سرمايه گذاري در اوراق بهادار آماده براي فروش
(۱,۰۰۰,۰۰۰)	كسر مي شود: ارزشيابي سرمايه گذاريها
۶,۵۰۰,۰۰۰	سرمايه گذاريها به ارزش بازار
	حقوق صاحبان سهام:
XXXX	سرمايه
XXXX	صرف سهام
XXXX	اندوخته ها
(۱,۰۰۰,۰۰۰)	سود تحقق نيافته نگهداشت سرمايه گذاريها

بخشی از صورت سود و زیان
برای سال مالی منتهی به ۱۳۰۱/۱۲/۲۹

سایر درآمد و هزینه ها:

۴,۵۰۰,۰۰۰	درآمد سود سهام و سود تضمین شده اوراق قرضه
۱,۳۰۰,۰۰۰	سود (زیان) تحقق یافته فروش سرمايه گذاريها

۴ - حسابداری و گزارشگری اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید (HTM)

بسیاری از بحثها در مورد حسابداری اوراق بهادار قابل خرید و فروش پیرامون نحوه گزارشگری سرمايه گذاري در اوراق قرضه، طبقه بندی شده به عنوان دارایی غیرجاری، می باشد. حسابداری این گونه سرمايه گذاريها بدون توجه به ارزش بازار آنها طبق بهای تمام شده صورت می گیرد و هرگونه اضافه بها یا تخفیف نسبت به ارزش اسمی، مستهلک می گردد. بنابراین، حسابداری سرمايه گذاريها در اوراق قرضه منطبق با این قصد است که سرمايه گذاري تا سررسید نگهداشته خواهد شد و هرگونه اضافه بها یا تخفیف باید طی مدت باقیمانده تا سررسید مستهلک گردد. واقعیتها نشان می دهند که در سالهای

اخیر بسیاری از واحدهای انتفاعی بخشی از اوراق قرضه خود را قبل از سررسید فروخته و از مجموعه سرمايه گذاريهای غیرجاری حذف کرده اند و فقط سود یا زیان تحقق یافته را گزارش کرده اند. این نحوه عمل از طرف بسیاری از سرمايه گذاران مورد سوال و بحث قرار گرفته است. طبق بیانیه شماره ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی، حسابداری اوراق بهاداری که با قصد نگهداری تا سررسید تحصیل می شوند باید طبق روش بهای تمام شده صورت گیرد و هرگونه اضافه بها یا تخفیف طی مدت باقیمانده تا سررسید مستهلک گردد. طبق استانداردهای حسابداری، اوراق قرضه ای که واحد انتفاعی تصمیم به نگهداری آنها تا سررسید ندارد (و یا توانایی نگهداری آنها را تا سررسید ندارد) باید به عنوان اوراق بهادار آماده برای فروش طبقه بندی گردیده و

به ارزش بازار گزارش شوند. بنابراین اوراق بهاداری که واحد انتفاعی قصد دارد تا مدت معینی (که ممکن است تا سررسید نباشد) نگهداری کند در این سرفصل طبقه بندی می شود. درحالی که برخی اوراق قرضه را می توان به عنوان اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید طبقه بندی کرد، برخی دیگر ممکن است به عنوان اوراق بهادار آماده برای فروش طبقه بندی گردد. چنانچه بخشی از اوراق قرضه طبقه بندی شده به عنوان اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید، به فروش رسد آیا می توان نسبت به قصد و تصمیم مدیریت نسبت به اوراق قرضه تردید کرد و آیا طبقه بندی اوراق قرضه باقیمانده را باید تغییر داد؟ پاسخ به این سوال به دلایل فروش اوراق قرضه بستگی دارد. چنانچه اثبات شود که فروش به دلیل واکنش نسبت به تغییر شرایطی که

مورد انتظار شرکت نبوده و یا فروش در زمان نزدیک سررسید صورت گرفته است، شرکت می تواند همچنان اوراق قرضه را به عنوان اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید طبقه بندی کند.

واحد انتفاعی باید اطلاعات لازم در مورد اوراق قرضه طبقه بندی شده به عنوان اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید، سود یا زیان تحقق یافته و تحقق نیافته، شرایطی که موجب فروش بخشی از اوراق قرضه گردیده، و سررسید اوراق قرضه را همراه صورتهای مالی افشا کند.

۵- تاریخ اجرای استاندارد و نحوه گزارشگری تغییر به روش ارزش بازار
طبق بیانیه شماره ۱۱۵ هیئت استانداردهای حسابداری مالی، شرکتی که آغاز سال مالی آنها از ۱۲/۱۵/۱۹۹۳ به بعد می باشد، به رعایت مفاد این استاندارد گزارشگری به ارزش متعارف و طبقه بندی سرمایه گذاریها در اوراق قرضه و سهام به اوراق بهادار قابل داد و ستد و «اوراق بهادار آماده برای فروش» ملزم می باشند.

تغییر به روش ارزش متعارف، تغییر در اصول حسابداری محسوب می شود. اثر به کارگیری استاندارد (FASB - 115) برای نخستین بار به عنوان اثر تغییر در اصول حسابداری، با توجه به طبقه بندی سرمایه گذاریها، به شرح زیر گزارش می گردد:

الف - گزارش اثر انباشته تغییر به روش ارزش بازار و طبقه بندی سرمایه گذاریها به اوراق بهادار قابل داد و ستد (سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت سرمایه گذاریها) در سود و زیان سال تغییر.

ب - گزارش اثر انباشته تغییر به روش ارزش بازار و طبقه بندی سرمایه گذاریها به اوراق بهادار آماده برای فروش (سود یا زیان

تحقق نیافته نگهداشت سرمایه گذاریها) به عنوان تعدیل مانده ابتدای سال حقوق صاحبان سهام.

۶- تغییر طبقه بندی سرمایه گذاریها

طبقه بندی متفاوت سرمایه گذاریها در سهام و اوراق قرضه که با توجه به قصد مدیریت صورت می گیرد برگزارشگری سرمایه گذاریها در صورتهای مالی آثار متفاوتی دارد. در استانداردهای حسابداری رهنمودهای مشخصی برای حسابداری تغییر طبقه بندی سرمایه گذاریها ارائه شده است. طبق استانداردهای حسابداری، به عنوان یک اصل اساسی، حسابداری تغییر طبقه بندی سرمایه گذاریها باید با توجه به ارزش متعارف سرمایه گذاری در تاریخ تغییر طبقه بندی صورت گیرد.

نحوه عمل حسابداری با سود یا زیان تحقق نیافته سرمایه گذاریها در تاریخ تغییر طبقه بندی، به طبقه ای که اوراق بهادار از آن انتقال می یابد و همچنین طبقه ای که تغییر به آن صورت می گیرد، بستگی دارد. جدول شماره (۳) نحوه عمل حسابداری با سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهاداری که طبقه بندی آنها تغییر داده می شود را نشان می دهد. تغییر طبقه بندی اوراق بهادار به «اوراق بهادار قابل داد و ستد» موجب می شود که هرگونه سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت سرمایه گذاری که قبلاً در محاسبات سود و زیان منظور نشده است در تاریخ تغییر طبقه بندی به حساب سود و زیان منظور گردد. دلیل این نحوه عمل حسابداری آن است که تغییرات در سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهادار قابل داد و ستد باید در صورت سود و زیان منظور شود. در مقابل، تغییر طبقه بندی سرمایه گذاریها از «اوراق بهادار قابل داد و ستد» موجب برگشت و اصلاح سود یا زیان

تحقق نیافته سرمایه گذاریها که قبلاً شناسایی و به حساب سود و زیان منظور شده است، نمی گردد (به عبارت دیگر نحوه عمل حسابداری سود یا زیان تحقق نیافته مطرح نیست).

سود یا زیان تحقق نیافته سرمایه گذاریهایی که طبقه بندی آنها از «اوراق بهادار آماده برای فروش» به «اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید» تغییر داده می شود همانند سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهادار آماده برای فروش در قسمت حقوق صاحبان سهام گزارش می گردد و با توجه به مدت تا سررسید اوراق بهادار، مستهلک می شود (به عبارت دیگر حساب سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهادار آماده برای فروش بسته می شود و حساب سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید به همان مبلغ ایجاد و در قسمت حقوق صاحبان سهام گزارش می شود). بنابراین، سود یا زیان تحقق نیافته اوراق بهادار (اوراق قرضه) آماده برای فروش که به اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید تغییر طبقه بندی می یابد همانند هرگونه اضافه بها یا تخفیف نسبت به ارزش اسمی اوراق قرضه مستهلک می گردد و بدین ترتیب بر بازدهی مؤثر اوراق بهادار (اوراق قرضه) اثر می گذارد.

۷- نحوه ارائه سرمایه گذاریها در سهام و اوراق قرضه در صورتهای مالی و ضرورتهای افشاء

شرکتی که ترازنامه طبقه بندی شده ارائه می کند، اوراق بهادار قابل داد و ستد را به عنوان دارایی جاری گزارش خواهند کرد. اوراق بهادار آماده برای فروش را طبق بیانیه ۱۱۵ استانداردهای حسابداری مالی، با توجه به روشهای متداول طبقه بندی شرکت می توان به عنوان دارایی جاری یا غیر جاری

نحوه عمل حسابداری سود یا زیان تحقق نیافته ناشی از تغییر طبقه بندی اوراق بهادار

تغییر به:			تغییر از
اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید	اوراق بهادار آماده برای فروش	اوراق بهادار قابل داد و ستد	
اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید	اوراق بهادار آماده برای فروش	اوراق بهادار قابل داد و ستد	اوراق بهادار قابل داد و ستد
سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت اوراق بهادار که قبلاً شناسایی شده برگشت نمی شود.	سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت اوراق بهادار که قبلاً شناسایی شده، برگشت نمی شود	-	اوراق بهادار آماده برای فروش
سود یا زیان تحقق نیافته در قسمت حقوق صاحبان سهام منظور و گزارش می شود و به عنوان تعدیل بازده اوراق بهادار مستهلک می شود.	-	سود یا زیان نگهداشت اوراق بهادار بلافاصله شناسایی و در سود و زیان سال تغییر منظور می شود.	اوراق بهادار آماده برای فروش
-	سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت اوراق بهادار شناسایی و در قسمت حقوق صاحبان سهام گزارش می شود.	سود یا زیان تحقق نیافته نگهداشت اوراق بهادار بلافاصله شناسایی و در سود و زیان سال تغییر منظور می شود.	اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید

آماده برای فروش و سود یا زیان ناخالص تحقق یافته فروش سرمایه گذاری،

● مبنای تعیین بهای تمام شده سرمایه گذاری (شناسایی ویژه، میانگین بهای تمام شده، یا روشهای دیگر)،

● سود و زیان ناخالص شناسایی شد به دلیل تغییر طبقه بندی اوراق بهادار (تغییر از اوراق بهادار آماده برای فروش به اوراق بهادار قابل داد و ستد)،

● تغییر در سود یا زیان تحقق نیافت اوراق بهادار آماده برای فروش (تغییر طی دوره) که در قسمت حقوق صاحبان سهام گزارش می شود،

● تغییر در سود یا زیان تحقق نیافت اوراق بهادار قابل داد و ستد (تغییر طی دوره) که در صورت سود و زیان دوره جاری منظور شده است.

الف - اطلاعاتی که در مورد

سرمایه گذاری در اوراق بهادار آماده برای فروش و اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید باید افشا شود؛

● ارزش متعارف سرمایه گذاریها،
● سود (ناخالص) تحقق نیافته نگهداشت سرمایه گذاریها،

● زیان (ناخالص) تحقق نیافته نگهداشت سرمایه گذاریها،

● سرمایه گذاریهایی که حسابداری آنها طبق روش بهای تمام شده (و استهلاک اضافه بها یا تخفیف) انجام می شود،
● سررسید اوراق بهادار (قرضه) با توجه به تاریخ ترازنامه.

ب - اطلاعاتی که در صورت سود و زیان و همراه آن باید افشا شود؛

● وجوه حاصل از فروش اوراق بهادار

طبقه بندی و گزارش کرد.

گردش وجوه نقد حاصل از خرید، فروش و واگذاری اوراق بهادار آماده برای فروش و اوراق بهادار قابل نگهداشت تا سررسید در صورت گردش وجوه نقد تحت عنوان فعالیتهای مرتبط با سرمایه گذاری گزارش خواهد شد. گردش وجوه نقد حاصل از خرید، فروش و واگذاری اوراق بهادار قابل داد و ستد در صورت گردش وجوه نقد باید تحت عنوان فعالیتهای مرتبط با عملیات گزارش شود. همچنین وجوه نقد دریافتی بابت سود سهام و سود تضمین شده اوراق قرضه در صورت گردش وجوه نقد در سرفصل فعالیتهای عملیاتی گزارش می گردد.

طبق بیانیه ۱۱۵ هیئت استانداردهای حسابداری مالی افشای اطلاعاتی به شرح زیر در مورد سرمایه گذاریها ضروری است: